

Data zijn nooit zuiver.

Ze zijn een reductie van de werkelijkheid.

Boer, Karianne J.E.

Published in:
Doorbraak

Publication date:
2022

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Boer, K. J. E. (2022). Data zijn nooit zuiver. Ze zijn een reductie van de werkelijkheid. *Doorbraak*, (4), 48-53.

Copyright

No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form, without the prior written permission of the author(s) or other rights holders to whom publication rights have been transferred, unless permitted by a license attached to the publication (a Creative Commons license or other), or unless exceptions to copyright law apply.

Take down policy

If you believe that this document infringes your copyright or other rights, please contact openaccess@vub.be, with details of the nature of the infringement. We will investigate the claim and if justified, we will take the appropriate steps.

Karianne J. E. Boer, criminologe, schrijfster en onderzoekster

“DATA ZIJN NOOIT ZUIVER. Ze zijn een reductie van de werkelijkheid”

WINNY MATHEEUSSEN

Ons leven wordt almaar meer beheerst door technologie. Smartphones met apps die ons leven organiseren. Auto's die vanop afstand updates krijgen, met satellietssystemen die ons de weg wijzen. Domotica-systemen waarmee we alles in ons huis regelen. Slimme camera's in de publieke ruimte die voor veiligheid moeten zorgen. Allemaal technologie die ons leven aangenaamer, veiliger en beheersbaar moet maken. Maar is dat wel zo? Volgens Karianne Boer, criminologe en onderzoekster, is de steeds grotere vervlechting van mens en technologie een existentiële bedreiging voor de mensheid. Een gesprek over transhumanisme en de gevaren voor de toekomst.

Het begrip transhumanisme duikt meer en meer op, onder andere in de populaire boeken en lezingen van de Israëlische historicus Yuval Noah Harari. Waar staat dit begrip voor?

'De term transhumanisme werd gelanceerd door de bioloog Julian Huxley in een essay uit 1957, waarin hij zijn blinde geloof in de wetenschap uiteenzet. Oorspronkelijk ging het over het samensmelten van mens en machine. In de huidige tijd heb ik het liever over het versmelten van mens en technologie. Technologie gaat namelijk veel verder dan enkel machines. De Franse filosoof en jurist Jacques Ellul wijdt in zijn kritieken op de technologische vooruitgang tientallen pagina's aan het definiëren van het begrip 'technologie'. En 'techniek'. Hij komt allesomvattend uit op de activiteit van de meerderheid van de mensen om de meest efficiënte methode te zoeken. Het gaat dus om een activiteit, maar ook om een attitude.'

'Vertrekkend van die definitie omschrijf ik transhumanisme dus als een versmelting van mens en technologie. Dat kan gaan over machines, zoals een pacemaker en insulinepompen die in het lichaam worden ingebracht. Maar het gaat ook over het Internet of Bodies (IOB), zoals gepromoot door het World Economic Forum (WEF). Dat bestaat voor hen uit drie onderdelen: apparaten die we dragen, inslikken of implanteren. Het gaat dan over microchips en hoogtechnologische devices die de mens gaan monitoren en sturen.'

Fantastisch! Het gaat dus over vooruitgang, Vorsprung durch Technik, een betere wereld ten dienste van de mensheid!

'Met die naïeve vaststelling gaat u voorbij aan de kern van het transhumanisme. Je kan het woord ook vertalen als 'voorbij de mensheid'. Het overstijgt net de mens, of wil dat doen. Wanneer je het radicaal gaat toepassen, steeds meer technologie in de mens gaat integreren, dan heb je op een bepaald punt geen 'mens' meer.'

'Transhumanisme is een ideologie, een filosofie die de feilbare mens achter zich wil laten. Eén van de vaders daarvan is de Amerikaanse futuroloog Raymond Kurtzweil, die een maatschappij verheerlijkt waarin computers het overnemen. Ondertussen is

“ Bedrijven zoals Facebook geven ons de indruk dat we hun product gebruiken, terwijl wijzelf en onze data de ruggengraat vormen van hun businessmodel ”

er ook een concrete beweging die dit in de wereld aan het realiseren is. We zien dat op twee niveaus. Aan de ene kant heb je de Big Tech bedrijven, die bezig zijn met artificiële intelligentie (AI). Aan de andere kant dringt het ook door in maatschappijen. De samenleving die daar het verst in staat, is de

Chinese. Hun surveillancemaatschappij die gestuurd wordt door een infrastructuur van computers en netwerken die zaken en mensen met elkaar verbinden, kent op dit moment haar gelijke niet.'

'Het is belangrijk om te begrijpen dat transhumanisme niet zomaar een fantasie is, maar een fenomeen en een beweging die zich stilaan in de dagelijkse realiteit manifesteert. Het probleem is dat heel veel mensen dit nog niet ten volle beseffen. Ze voelen wel aan, in de onderbuik, dat er van alles gaande is dat hen een ongemakkelijk gevoel bezorgt. Onze data worden ontgonnen en doorverkocht. Bedrijven zoals Facebook geven ons de indruk dat we hun product gebruiken, terwijl wijzelf en onze data de ruggengraat vormen van hun businessmodel. De mens wordt door hen gereduceerd tot een dataproduct. Dat zijn de beginnende tentakels van het transhumanisme die zich stilaan in ons dagelijks leven verankeren.'

'Het paradigma van het transhumanisme is dat alles staat en valt met data. Elke handeling wil het herleiden tot data. Data die je kan verzamelen door te meten en te registreren, door almaar meer technologie op de mensheid los te laten. Die mensheid zien de aanhangers van het transhumanisme als feilbaar en zwak. De organische mens is beperkt door zijn sterfelijkheid, het verouderingsproces en de vatbaarheid voor ziekte. Het transhumanisme ziet die drie elementen als een zwakte, als een verwerpelijke beperking waaraan verholpen moet worden. Het wil dus letterlijk het mens-zijn overstijgen.'

Transcommunisme

Laat ons het filosofische aspect even parkeren. U haalt China aan als een maatschappij waar het transhumanisme al ver is doorgedrongen. Kan u aan de hand van dat voorbeeld concreetiseren wat ons mogelijk te wachten staat?

'Daar introduceer ik graag een nieuwe term voor: transcommunisme. Die omvat de politiek-corporatistische globale structuren die transhumanisme top-down trachten te implementeren in de samenleving. Iedereen weet dat in China een sociaal kredietsysteem is ingevoerd waarbij burgers gestraft of beloond worden voor sociaal gedrag. Dat is gekoppeld aan een alomtegenwoordig surveillancesysteem. In China is er voor elke twee burgers één camera in de publieke ruimte. Meer dan een half miljard camera's voor 1,3 miljard burgers. En dat netwerk, dat centraal gestuurd wordt, wordt nog verder uitgebreid.'

'Die camera's zijn uitgerust met gezichtsherkenning. Ze experimenteren met camera's die de specifieke manier van voortbewegen van individuen kunnen onderscheiden. Ze werken met identificatie via vingerafdrukken en irisscanners. De overheid capteert op allerlei manieren data van de eigen bevolking. Wanneer ze je via die systemen betrapten op bijvoorbeeld oversteken bij rood licht, kunnen ze je gezicht op grote schermen projecteren én verlies je punten van je sociaal krediet. Op dit

moment zijn er al miljoenen Chinezen die door dit systeem geen toegang meer hebben tot overheidsjobs, openbaar vervoer of het krijgen van een lening om een woning te kopen.'

'Dat gaat al heel ver. De Chinese Communistische Partij (CCP) geniet een kwalijke reputatie wat betreft het uitsluiten en isoleren van bepaalde groepen. Zo sluiten ze massaal Oeigoeren op in heropvoedingskampen. Leden van de spirituele Falung Gong beweging worden eveneens vervolgd, uit hun huizen gezet en opgesloten. Van die laatste zouden ook organen voor transplantatie geoogst worden. Dat wordt allemaal gefaciliteerd door hun sterk uitgebouwd AI-surveillancesysteem. De rudimentaire infrastructuur om zo'n maatschappij te implementeren is ook bij ons aanwezig.'

'Maar het gaat nog verder, en dat is nog niet geweten door de mensen hier. Deze zomer heeft het Chinese hoogerechtshof via een officieel perscommuniqué laten weten dat alle Chinese rechtbanken zouden zijn aangesloten op één AI-superrechtenetwerk, dat elke casus beoordeelt. Indien een rechter tot een oordeel komt dat afwijkt van dat van deze AI-supperrechter, moet hij dit uitgebreid motiveren. Hoe geschift kan het worden? Een rechter moet dus motiveren hoe hij tot een andere conclusie komt dan een computer.'

Excuseer?

'U hoort het goed. Ik introduceer dan ook graag de term transcommunisme voor dit soort maatschappij. De AI-supperrechter wordt verondersteld meer gelijkheid te creëren. Dat is het mom waaronder het transcommunisme opereert: het brengt meer

objectiviteit en meer gelijkheid door zich te baseren op data.'

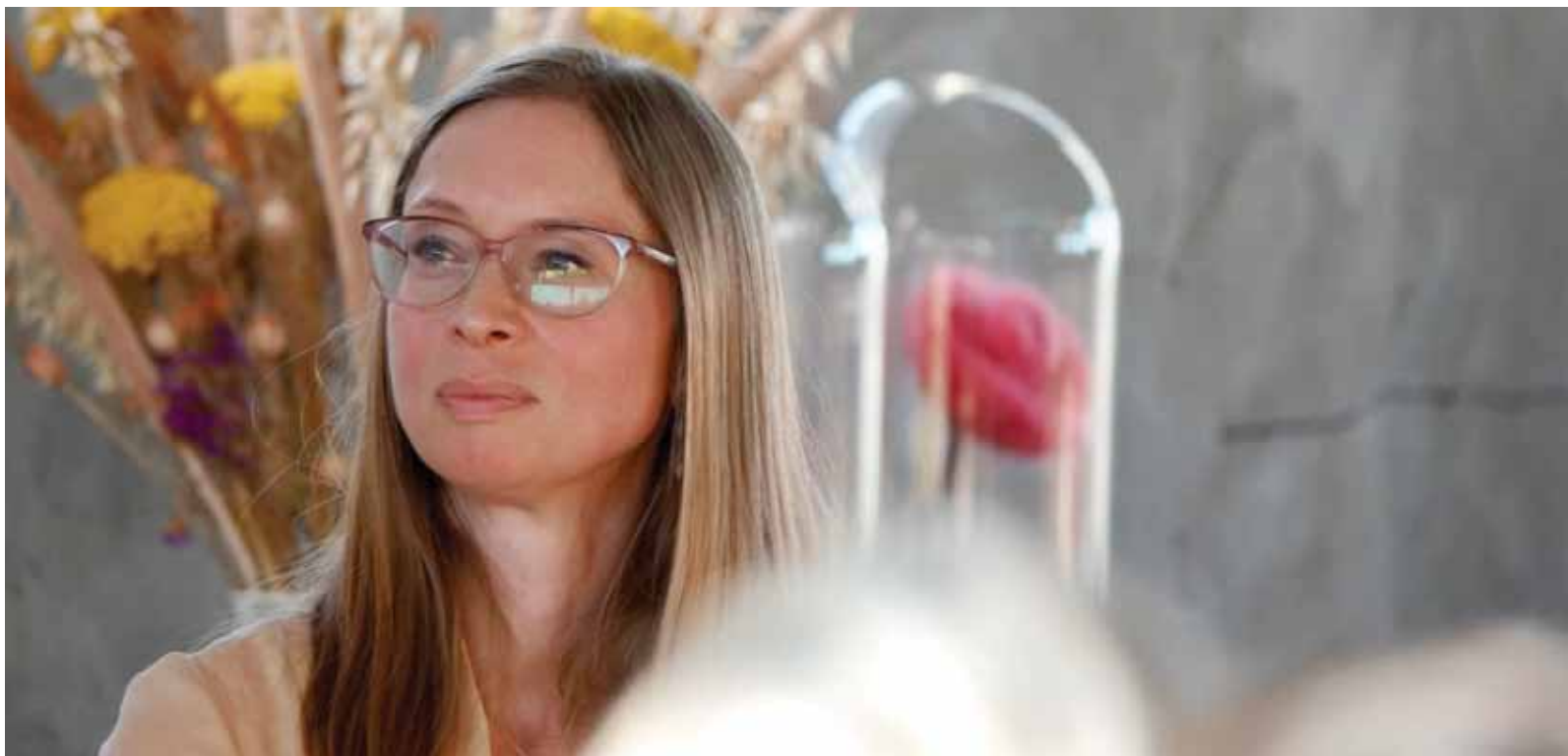
'Alleen is dat een fabeltje. Ik heb gedurende acht jaar data geanalyseerd bij politiediensten. Daar heb ik geleerd dat je wel de schijn van meer objectiviteit kan hebben, maar dat is een illusie. Data zijn namelijk nooit zuiver. Meer nog, alle data zijn een reductie van de werkelijkheid. Wanneer je echt objectief wil zijn, moet je de werkelijkheid volledig

“ Op dit moment zijn er al miljoenen Chinezen die geen toegang meer hebben tot overheidsjobs, openbaar vervoer of het krijgen van een lening om een woning te kopen ”

aanschouwen. Dat op zich is onmogelijk. Daarom hebben we rechters die recht spreken. Het woord 'rechtspraak' capteert heel mooi de essentie van rechtvaardigheid. Dat kan je niet bekomen door de werkelijkheid te reduceren tot data. Dat reductionisme is op zich problematisch. Ik ben er van overtuigd dat diegenen die het transcommunisme voorstaan oprecht overtuigd zijn van hun verhaal, maar zij dwalen. Ze creëren hoogstens een schijn van objectiviteit.'

'Dat blijkt ook uit het bestaan van de zogenaamde AI-bias. Dat betekent dat de vooroordelen die in de werkelijke wereld bestaan ook worden vertaald

▼ **Karianne J.E. Boer**
Foto © Winny Matheussen

naar de AI. Want die wordt nog steeds door mensen ontwikkeld. Het is ons kind en in dat kind vinden we de eigen onbewuste vooroordelen terug. We hebben dat geconstateerd in de Verenigde Staten waar ze experimenteerden met een AI-systeem dat moest oordelen over vervroegde invrijheidstelling van gevangenen. Daar bleek een duidelijke bias in te zijn geslopen op basis van huidskleur en etnische afkomst. Ondanks al die kennis bepaalt AI in China voortaan prioritair wie welke straf moet krijgen.'

'En daarmee komt er nog geen einde aan de horror. Met de AI-surveillancemaatschappij heeft China de executieve macht al uitbesteed aan AI. Hetzelfde doen ze nu ook met de rechterlijke macht, via de AI-supperrechter. Als kers op de taart is China nu bezig met de uitbouw van een AI-netwerk uit te bouwen dat tot doel heeft alle bestaande wetgeving in kaart te brengen om dan op basis van de bestaande data voorstellen te formuleren voor nieuwe wetgeving en het afschaffen van oude. Dit betekent dat ze ook de wetgevende macht willen uitbesteden aan AI. De drie machten die bestaan in alle moderne staten komen zo in handen van een AI. Wat gaat er gebeuren indien die de singulariteit bereikt?'

Antropocide

Dat brengt ons terug bij het filosofische aspect, zelfs bij science fiction. De singulariteit, het hypothetische punt in de toekomst waarop kunstmatige intelligentie die van de mens overtreft. Het punt waarop AI het van de mens overneemt. Daarin schuilt misschien wel het grootste gevaar van het transhumanisme.

'Mogelijk, maar dat kan ik niet voorspellen. Het kan goed zijn dat op dat moment een nieuw bewustzijn ontstaat, dat zoals elk bewust wezen zal streven naar zelfbehoud. De vraag is hoe dat dan tegenover de mens gaat staan. De kans bestaat dat het de mensheid gaat beschouwen als een bedreiging die vernietigd dient te worden. Dat kan dus uitlopen op antropocide, de vernietiging van de mensheid.'

'Maar we hoeven zelfs zover niet te denken. Bij de aanhangers van het transhumanisme kan je in mijn werkhypothese drie categorieën onderscheiden. De eerste is de categorie van de transhumanisten die geen mens weer willen zijn, die hun eigen menszijn willen overstijgen en zo een goddelijke status willen bereiken. Een voorbeeld van zo'n transhumanist is Nick Bostrom. Hij is de oprichter en directeur van het Future of Humanity Institute aan de universiteit van Oxford. Een beetje een vreemde naam, want hij bepleit eigenlijk de vervanging van de mensheid door een vorm van anti-leven.'

'Die groep gelooft blind in technologie. Ze hebben een eigenaardige definitie van het concept 'god'. Voor hen is dat iemand die alles via data kan manipuleren. Yuval Harari spreekt dan over het idee dat je leven kan creëren op basis van data, het idee dat een data-gestuurde AI betere beslissingen zou kunnen nemen dan mensen zelf. Zij willen het

Foto © Winny Matheussen

Karianne J. E. Boer

Karianne J. E. Boer (1978) is een Belgisch-Nederlandse criminologe, schrijfster en onderzoekster met een specialisatie in transhumanisme. Als criminologe werkte ze voor de federale politie en deed daar ervaring op met data-analyse.

Ze is verbonden met de onderzoeksgroep van het Center for Artificial Intelligence and Digital Policy (Washington, USA) en ze draagt bij aan het COVID-19 Litigation Database Project van de Universiteit van Trento (Italië). Haar open brief aan het federaal parlement betreffende de verplichte vaccinatie tegen Covid-19 in de Zorg verscheen eerder op de website van Doorbraak. Karianne stelt dat transhumanisme de grootste existentiële bedreiging voor de mensheid vormt.

Om zich beter te wapenen voor de strijd studeert ze momenteel rechten aan de VUB, waarin ze een nieuwe passie ontdekte. Ondertussen voert ze een literatuurstudie uit ter voorbereiding van een boek over hoe technologie de mensheid kan vernietigen en hoe we dit kunnen voorkomen.

menselijke lichaam volledig verlaten en slaan zo al de weg in naar de vernietiging van de mens op zich, die zij als een minderwaardige organische entiteit beschouwen. Dat eindigt eveneens in antropocide, een uitroeiing van de mensheid zoals wij die kennen door de versmelting met technologie die het menselijke aspect moet uitbannen.'

Het probleem Harari

U haalt Harari aan, maar het is niet duidelijk tot welke categorie hij behoort. Ik hoor hem waarschuwen voor de gevaren van transhumanisme, zoals het creëren van een nutteloze klasse mensen die je bezig moet houden met videogames. Aan de andere kant zie ik hem er ook mee dwepen, is hij enthousiast over de mogelijkheden en ziet hij in de toekomst een Homo Deus opduiken.

'Harari is eigenlijk moeilijk te vatten. Hij is vooral enorm polariserend. Hij wordt door zijn fans op handen gedragen, terwijl hij voor anderen de baarlijke duivel is. Dat komt vooral door het feit dat hij de enige is die op een vulgariserende manier over het onderwerp schrijft. Hij heeft er samen met zijn echtgenoot een wereldwijd succesvol business-model rond gebouwd, gebaseerd op zijn boeken en lezingen. Hij zou ook als adviseur geaffilieerd zijn aan het WEF.'

'Het probleem met Harari is dat hij zijn concepten niet helder definieert. Het is ook zelden duidelijk of hij nu descriptief dan wel normatief spreekt. Beschrijft hij een bestaande of hypothetische situatie of spreekt hij er ook een waardeoordeel over uit? Dat onderscheid vind ik zelden terug. Het valt op dat hij niet door zijn academische peers wordt uitgedaagd en bekritiseerd. Daardoor kan hij nu al drie boeken lang ter plaatse blijven trappelen zonder zijn concepten beter te definiëren. Zijn werk lijkt hierdoor aan een aanslepende zwakke onderbouwing en is gebaseerd op een hoop aannames en veronderstellingen die nog nooit werden getoetst. Niemand lijkt vanuit de academische wereld de intellectuele waarde van zijn werk in vraag te stellen. Ik vermoed dat een gebrek aan kennis en interesse voor het onderwerp aan de basis van dit gebrek aan kritiek ligt.'

'Harari vertrekt van de premisse dat vrije wil niet bestaat en daar ben ik het niet mee eens. Voor hem is de mens een neuro-chemische gevangene, een aanname uit de neuro-wetenschappen. Zo stelt hij dat menselijke gevoelens niet meer zijn dan berekeningen. Hij promoot het dataïsme, de veronderstelling dat alles in het universum tot data en algoritmen te reduceren valt. Wanneer de Chinezen of bepaalde figuren bij het WEF zijn boeken lezen en daarin een pleidooi vinden voor de overname van menselijke beslissingen door een AI, klappen zij in de handen. Want dat leidt tot een centraal gestuurde globale overheid. In China heeft hij dan ook al belangrijke prijzen ontvangen. Ik beschouw hem dan ook als een geestelijke vader van het transcommunisme zoals het zich nu in China manifesteert. De CCP vindt in elk geval een rechtvaardiging in zijn werk om haar plannen door te voeren.'

Daarmee hebben we de eerste categorie transhumanisten besproken. U ziet er nog twee in uw werkhypothese om het fenomeen te bestuderen.

'In de tweede categorie vind je mensen als Elon Musk. Die waarschuwt al tien jaar voor de existentiële bedreiging voor de mensheid door de mogelijkheid dat computers en AI alles zouden overnemen. Zijn antwoord op die bedreiging is het versmelten tussen de organische en kunstmatige intelligentie, waardoor er een soort van mensheid zou blijven bestaan.'

'Musk zet met zijn bedrijven zoals Tesla en Neuralink dan ook volledig in op de ontwikkeling en controle van AI om die ten dienste van de mensheid te houden. Ik vrees echter dat de leden van deze tweede categorie zichzelf een rad voor de ogen draaien. Wanneer je technologie blijft inbrengen in het lichaam, verlies je op een bepaald moment toch de controle als mens en strand je uiteindelijk met een zielloze machine.'

Useful idiots

'Ze gaan uit van de premisse dat elke machine of computer ten alle tijde kan worden uitgeschakeld. De vraag is of dat nog het geval gaat zijn eens de singulariteit wordt bereikt. Een belangrijke stem in dat debat is Mo Gawdat, een ingenieur en voormalige Chief Business Officer van Google die de geestelijke vader is van heel wat AI-applicaties. Hij waarschuwt, net als Musk, voor AI. In tegenstelling tot Musk pleit hij niet voor transhumanisme als oplossing om de machines de baas te blijven. Hij heeft niet de arrogantie om te veronderstellen dat de mens altijd de baas blijft over AI. Hij gaat er van uit dat de singulariteit effectief bereikt wordt

“ In het dagelijks leven kan je kleine stappen zetten die veel betekenen. Kies er voor om met cash te betalen in plaats van elektronisch. Vermijd het gebruik van elektronische klantenkaarten ”

en vindt dat we daar op voorbereid moeten zijn. Want wanneer dat punt komt, zullen die nieuwe bewustzijnsvormen niet meer toestaan dat ze uitgeschakeld worden. Dat probleem noem ik de singularity challenge, de vraag hoe we ons daarop moeten voorbereiden.'

'De laatste categorie bestaat uit diegenen die transhumanisme faciliteren maar dat niet beseffen. Je zou hen de useful idiots van het transhumanisme kunnen noemen. Dit zijn de bedrijfsleiders en beleidsmakers die via technologie het leven van burgers en consumenten makkelijker en zelfs discriminatievrij willen maken. Zij gaan voorbij aan de risico's die AI met zich meebrengt en laten zich verleiden door een fout goed idee.'

Dit klinkt allemaal enorm dystopisch. Het einde van de mensheid lijkt onontkoombaar. Heeft U ook oplossingen die ons van dit trieste lot kunnen redden?

'Ik ben een jaar geleden begonnen aan een rechtenstudie en zie in dat vakgebied mogelijkheden om dit probleem te counteren. Daarom dat ik me nu ook zo voor het transhumanisme en de singularity challenge interesseer. Op dit moment zijn juristen vooral bezig met problemen zoals de Al-bias, privacyzaken en AI-kolonialisme, het risico dat het Zuiden onderworpen wordt aan een technologie die geen rekening houdt met hun specifieke situatie. Ik vrees echter dat dat niet ver genoeg gaat. Ik ben geneigd de lijn van Mo Gawdat te volgen en wil aan oplossingen werken binnen het recht die de gevolgen van de singulariteit moeten voorkomen. Alleen heb ik op dit moment geen idee hoe die er moeten uitzien.'

Mensenrechten

'De eenzijdige benadering van transhumanisme zoals die van Yuval Harari, die zich enkel lijkt te baseren op de paradigma's uit de neuro-wetenschappen, moet in elk geval doorbroken worden. Ik zou hem graag uitnodigen naar de Brussels School of Governance, een interessant programma rond mensenrechten en privacy georganiseerd door de VUB. Hij kan daar kennis maken met wat recht en mensenrechten betekenen. Dat kan hem nuttige inzichten bezorgen.' 'Uiteindelijk kunnen we iets doen op twee niveaus. Het eerste is het individuele en

gaat over micro-beslissingen. We moeten ons bewust worden van het gevaar van transhumanisme en de mogelijkheid om dit proces om te keren. In het dagelijks leven kan je kleine stappen zetten die veel betekenen. Kies er voor om met cash te betalen in plaats van elektronisch. Vermijd het gebruik van elektronische klantenkaarten. Beseft dat je op die manier je eigen data beschermt. Communiceer van mens tot mens in plaats van digitaal via allerlei apps. Je moet technologie niet verwerpen, maar tracht het gebruik ervan te minimaliseren. Als individu kan je ook je politieke macht gebruiken door te stemmen op partijen die de strijd tegen transhumanisme en het behoud van de organische mensheid in hun programma opnemen. Ik vrees alleen dat die op dit moment nog niet bestaan..'

'Het tweede niveau waarop we actie kunnen ondernemen is het maatschappelijke. Dat gaat dan over macro-beslissingen. We moeten vanuit de rechtswetenschap de wetgeving radicaal herdenken in functie van het behoud van de organische mensheid. Zo kunnen we bijvoorbeeld regelgeving opmaken die Big Tech verplicht om hun technologie uitschakelbaar te maken, bepaalde technologie niet te maken, of zelfs Big Tech opsplitsen zodat het meer op Small Tech gaat lijken. Uit zichzelf gaan die dat niet doen. We moeten als maatschappij streven naar technologisch en data-minimalisme. We moeten af van het paradigma dat enkel technologie oplossingen kan bieden. Nieuwe technologische oplossingen brengen telkens weer nieuwe problemen met zich mee.'

Lokale economie

'Grasrootsbewegingen die zich focussen op lokale economie in plaats van globalisme kunnen er voor zorgen dat ook bedrijven hun strategie gaan herdenken. Deze kunnen nadenken over hoe ze een menselijke meerwaarde kunnen bieden. Misschien moeten we het streven naar alsmaar meer efficiëntie opgeven om plaats te maken voor menselijkheid en een holistische kijk op het leven met een beter gebalanceerd gebruik van technologie. Ik denk dan concreet aan de kritiek die oncologisch chirurg Schelto Kruijff formuleert op de voedingsziektecyclus. Volgens hem zitten we vast in een medisch technologisch en kapitalistisch systeem waarin we mensen ziek maken met goedkope maar ongezonde voeding om hen vervolgens te behandelen met dure medische technologie.'

'Ik beseft dat de oplossingen die ik naar voor schuif nog concreter uitgewerkt moeten worden. Maar mijn liefde voor en gehechtheid aan de mensheid drijven mij om hier verder aan te werken. Daarbij gaat het hier over onontgonnen terrein waar nog veel pionierswerk te verzetten valt. Dat heeft me altijd aangesproken en daar wil ik voor gaan. Ik hoop dat ik de aandacht van de lezers heb kunnen vestigen op de existentiële bedreiging die transhumanisme is. In het beste geval leidt het tot een totalitaire controlemaatschappij. In het slechtste geval tot de vernietiging van de mensheid zelf.'